

Evidens for apotekspraksis

Nyt fra forskning i apotekspraksis fra hele verden – med fokus på apotekets rolle

Af Mira El-Souri, Birgitta Herskind og Charlotte Verner Rossing

Denne nyhedsartikel beskriver projekter med fokus på hvordan apotekerne kan styrke deres rolle i sundhedsvæsenet, nye roller for apoteket samt en række øvrige spændende projekter. Projekterne blev præsenteret på FIP-konferencen i Brisbane, Australien, i september 2023.

Styrkelse af apotekets rolle

Program med fokus på portugisiske farmaceuters kompetencer til at forske i apotekspraksis

I 2022 oprettede en afdeling af det portugisiske farmaceutiske selskab, PPS, et center for farmaceutisk praksis baseret på tre områder, der harmonerer med International Pharmaceutical Federations (FIP) mål: uddannelse, praksis og træning. Centret skal dele information om værdien af farmaceuters faglige aktiviteter og uddanne farmaceuter til at producere og anvende videnskabelig evidens. I centret har PPS udviklet et program til opbygning af videnskabelig kapacitet, der uddanner farmaceuter til at generere og anvende evidens i deres faglige praksis.

Det portugisiske studie beskriver udviklingen af programmet og deler foreløbige resultater. Programmet omfatter fem moduler over to år.

Modulerne spænder fra grundlæggende til avanceret niveau for at imødekomme alle interesserede apotekere og omfatter følgende emner:

- 1) Skabe opmærksomhed om vigtigheden af forskning i apotekspraksis
- 2) Træne apotekere i grundlæggende forskningsmetoder
- 3) Udvikle værktøjer til forskning i apotekspraksis
- 4) Træne apotekere i at formidle resultater af forskningsprojekter
- 5) Vise muligheder for karriereudvikling inden for forskning.

Et webinar om programmet blev afholdt online i starten af 2023 med 128 deltagere, hvilket tyder på god interesse. PPS betragter kapacitetsopbygningsprogrammet som et vigtigt skridt mod udvikling af praksisbaseret forskning, der bidrager til anerkendelsen af apotekspersonalets betydning for sundhedsvæsenet og forbedring af folkesundheden generelt.

Selv vurderingsværktøj til måling af kompetencer inden for medicinsikkerhed på apoteker i Finland

Som en del af et nationalt program har finske forskere udviklet værktøj, som apoteksansatte kan bruge til at vurdere deres egne kompetencer inden for medicinsikkerhed. Programmet skal styrke kultur og praksis og øge kompetencer inden for medicinsikkerhed på apotekerne. Selvvurdering bruges til at identificere kompetencer og udviklingsområder, og resultaterne kan anvendes af apoteksledelsen til at udarbejde en langsigtet plan for kompetenceudvikling.

Forskerne udviklede selvvurderingsværktøjet, på basis af et andet værktøj udviklet af WHO om medicinsikkerhedskompetencer hos farmaceutstuderende samt erfaringer fra en gruppe eksperter inden for medicinsikkerhed.

Evidens for apotekspraksis

Nyt fra forskning i apotekspraksis fra hele verden – med fokus på apotekets rolle

Værktøjet blev pilottestet blandt udvalgte apoteker og farmaceutstuderende (n=28) og tilpasset efter deres feedback. Klarhed og brugervenlighed blev yderligere testet med repræsentanter fra målgruppen (n=5). Værktøjet vurderer kompetencer inden for seks områder:

- 1) Grundlæggende begreber i medicinsikkerhed (16 elementer)
- 2) Medicinsikkerhedskultur (10 elementer)
- 3) Risikostyring i medicin håndtering (10 elementer)
- 4) Farmakoterapi (18 elementer)
- 5) Medicinrådgivning (16 elementer)
- 6) Ledelse og udvikling af sikker medicinpraksis på apotek (20 elementer).

Kompetencerne blev vurderet af den enkelte på en femtrins-skala i et webbaseret spørgeskema. Alle vurderinger blev gemt anonymt i en landsdækkende database, som den finske apotekerforening bruger til udvikling og forskning inden for apotekspraksis.

Integration af apoteksydelser i behandlingsforløb i Spanien

I Spanien arbejder sundhedsprofessionelle sammen om at tilbyde de bedste behandlingsforløb. I dette projekt arbejdede farmaceuter, læger, sygeplejersker, socialrådgivere og patienter fra tre patientforeninger sammen, koordineret af Spaniens farmaceutiske fagforening og med samarbejde med lægemiddelfirmaet Boehringer Ingelheim. Målet var at definere behandlingsforløb for patienter med kronisk sygdom ved at beskrive faktiske og optimale processer, hvor man tager hensyn til patienternes perspektiv, vælger en eller flere relevante apoteksydelser i hver fase i behandlingsforløbet og synliggør apotekets indsats.

Forskerne arbejdede ud fra en model med fire elementer:

- 1) En litteraturgennemgang
- 2) Spørgeundersøgelser blandt hhv. patienter med kronisk sygdom og sundhedspersonale til afdækning af behandlingsforløbene
- 3) Valg af relevante apoteksydelser, der kunne integreres i behandlingsforløbene
- 4) Udarbejdelse af en handlingsplan for integrering af apoteksydelser i behandlingsforløb for patienter med kroniske sygdomme.

Spørgeskemaundersøgelserne viste, at både patienter og sundhedspersonale mangler viden om de apoteksydelser, der er tilgængelige for dem, både i forhold til, at de findes og til de fordele, de kunne have – ofte på grund af forskellige regionale praksisser. Der er behov for en national konceptændring, så spanske apoteker kan ses som aktive aktører i sundhedsvæsenet og for at ensrette udbuddet af apoteksydelser i hele landet. Der er også behov for forbedrede plads-, ressource- og uddannelsesmuligheder generelt.

Styrket medicinsikkerhed i ambulans behandling i samarbejde med primærapoteker

Medicinfejl er noget af det, der truer patientsikkerhed allermost på verdensplan. Forskning og forbedringsaktiviteter inden for medicinsikkerhed har primært fokuseret på hospitaler. For at fremme medicinsikkerhed i ambulans behandling kan primærapotekernes ekspertise anvendes mere effektivt, og det var fokus for denne undersøgelse, der blev gennemført som en del af et seksårigt nationalt program i Finland. Formålet var at undersøge, hvilke nationale forskningsbehov, der kan opfyldes for at fremme medicinsikkerhed i et samarbejde mellem primærapoteker og andre sundhedsudbydere i den ambulante behandling i Finland.

En gruppe finske patient- og medicinsikkerhedseksperter (n=43) deltog i undersøgelsen, som omfattede følgende faser:

- 1) En introduktion til undersøgelsen i et online møde
- 2) En elektronisk undersøgelse af forskningsbehov
- 3) En online gruppediskussion
- 4) En elektronisk Delphi-undersøgelse for at rangere forskningsbehovene.

Data indsamlet i fase 2-4 blev analyseret kvalitativt.

Fem hovedtemaer med 22 underkategorier af forskningsbehov blev identificeret som fokusområder for fremtidig forskning inden for medicinsikkerhed i ambulans behandling.

Hovedtemaerne var:

- 1) Sikre og sammenhængende kliniske forløb i ambulans behandling

Evidens for apotekspraksis

Nyt fra forskning i apotekspraksis fra hele verden – med fokus på apotekets rolle

- 2) Samarbejde om medicinsikkerhed mellem primærapoteker og andre sundhedsprofessionelle
- 3) Fremme sikkerheden af arbejdsprocesser på apoteker
- 4) Rapportering og læring fra utilsigtede hændelser i ambulante behandling som et redskab til risikostyring
- 5) Medicinrådgivning og andre apoteksydelser, der styrker medicinsikkerheden.

Undersøgelsen viser, at der er behov for mere forskning i, hvordan man mere effektivt kan involvere primærapotekerne i risikostyring af medicinsikkerhed for ambulante patienter. Resultaterne fra undersøgelsen vil blive brugt til at udvikle en national finsk forskningsstrategi for medicinsikkerhed.

Definition af farmaceuters ansvar i forhold til alternativ medicin

Det er anslået, at 80 % af verdens befolkning anvender alternativ medicin, og mange køber produkterne på apoteket. Denne undersøgelse, der blev udført af en australsk forsker, formulerede en række ansvarsområder og handlinger for farmaceuter i forhold til alternativ medicin for at beskytte patienterne.

Data blev indsamlet fra 2.341 farmaceuter i ni lande i en onlineundersøgelse. De fleste (69 %) var enige i, at alternative produkter ofte blev brugt i deres lokalsamfund, men at de ikke havde tilstrækkelig træning til at rådgive patienterne. 75 % erkendte, at der var sikkerhedsrisici forbundet med brugen af alternative produkter. 92 % var enige i, at farmaceuter bør kunne informere patienter om potentielle bivirkninger og interaktioner mellem lægemidler og urter.

Af de 18 professionelle ansvarsområder, der blev foreslået, blev følgende rangeret med stor enighed:

- 1) Levering af præcis og videnskabelig information om effektiviteten af alternative produkter
- 2) Kompetencer til at rådgive forbrugere i at træffe informerede beslutninger
- 3) Kommunikation med andre sundhedsprofessionelle for at sikre korrekt brug af alternative produkter.

Farmaceuterne var enige om, at der var behov for reguleringsreformer, uddannelse og træning samt adgang til produkter af høj kvalitet, hvis brug er understøttet af evidens. Studiet viste altså en generel enighed på tværs af de deltagende lande om de faglige ansvarsområder og behovet for at udvikle internationale retningslinjer for sikker brug af alternative produkter.

Nye roller for apoteket

En model for udlevering af specialmedicin på apotek

I USA findes der et særligt system til udlevering af dyre og komplekse lægemidler kaldet specialmedicin, som er medicin mod sygdomme som hepatitis B og C, HIV, multipel sklerose, kræft og autoimmune lidelser. Fordi disse lægemidler er dyre og komplekse at håndtere, tilbyder nogle bestemte apoteker klinisk håndtering, herunder indledende vurderinger, genvurderinger, undervisning og patientplaner. De kan også hjælpe patienter med økonomisk støtte og minde dem om at huske at købe deres medicin, når den er ved at slippe op.

Projektet, der blev gennemført af et hold amerikanske forskere, viser fordelene ved at implementere en model for apoteker der udleverer specialmedicin. Projektet har udviklet konkrete anbefalinger og praktiske værktøjer til udvikling af ydelser på apoteker med specialmedicin, der kan anvendes i hele verden. Farmaceuter kan bruge anbefalingerne og ressourcerne fra projektet til at forbedre og standardisere deres praktiske, kliniske og kvalitetsrelaterede programmer og dermed forbedre forholdene og resultaterne for patienterne.

Evidens for apotekspraksis

Nyt fra forskning i apotekspraksis fra hele verden – med fokus på apotekets rolle

Patienter og apotekers holdning til præeksponeringsprofylakse mod HIV-virus i Canada

Præeksponeringsprofylakse (pre-exposure prophylaxis, PrEP) til forebyggelse af HIV anbefales til højrisikogrupper som mænd, der har sex med mænd, og personer, der injicerer stoffer. Farmaceuter kan øge adgangen til PrEP for disse grupper ved at tilbyde at udskrive recepter på PrEP, men lokal PrEP-receptudskrivning er på nuværende tidspunkt ikke en del af apotekernes praksis ret mange steder i verden, heller ikke i Canada. Dette studie havde til formål at undersøge patienters og farmaceuters accept af en PrEP-receptudskrivningsservice i Nova Scotia, Canada.

De canadiske forskere udførte to studier, der bestod af onlinespørgeskemaundersøgelser og kvalitative interviews med farmaceuter i Nova Scotia og med patienter, der var i målgruppe for at modtage PrEP.

I alt deltog 148 patienter i spørgeskemaundersøgelsen, og 15 deltog i interviews. Patienterne var overvejende positive over for PrEP-receptudskrivning på apotek og mente, at ydelsen ville forbedre deres forhold til deres nuværende receptudskriver, da de i så fald ikke skulle bruge tid på tidsbestilling og de værdsatte det bekvemmelige ved at få det på apotek i stedet.

214 farmaceuter deltog i spørgeskemaundersøgelsen, og 19 deltog i interviews. Farmaceuterne var også positive og kunne godt se apotekernes øgede tilgængelighed som en fordel og deres rolle i det. De udtrykte også en bekymring vedrørende den potentielt øgede arbejdsbyrde i form af uddannelse, markedsføring, bestilling og opfølgning på laboratorietests.

Resultaterne viser, at PrEP-receptudskrivning foretaget af apoteksfarmaceuter repræsenterer en model for en metode til at levere en ydelse, der kan øge adgangen for udsatte befolkningsgrupper, men at implementeringen skal tage farmaceuternes arbejdsbyrde, uddannelse og træning samt systemfaktorer vedrørende bestilling af laboratorietests og refusion i betragtning.

Integrering af en farmaceut i et behandlingscenter for COVID-19 i Sydafrika

Beredskabet mod COVID-19-pandemien i et stort sundhedsnetværk i Sydafrika, omfattede bl.a., at man oprettede et COVID-behandlingscenter, der udførte ambulante behandling af COVID-19 til hele området, hvilket betød, at færre måtte indlægges på hospital. En farmaceut spillede en afgørende rolle i at fremme evidensbaseret praksis inden for et område med meget information og at lette adgangen til effektiv COVID-19-behandling på centret.

Ingen andre stater eller områder i Afrika havde et specialiseret behandlingscenter, og derfor var centrets farmaceut en pioner inden for ambulante håndtering af COVID-19 i Afrika. Centret havde gode resultater med at øge patientadgangen og forståelsen af COVID-19-behandlinger blandt sundhedsfagligt personale i Sydafrika. Desuden var farmaceutens rolle at håndtere logistiske problemer, formidle evidensgrundlaget for forskellige behandlinger, opkvalificere primære receptudskrivere, udvikle arbejdsgange og udvide centrets kapacitet – gennem fx hjemmebehandling og støtte til oprettelse af COVID-centre i andre områder i Afrika – uvurderlig.

Det afrikanske studie viser, at det at integrere en farmaceut lokalt i pandemiberedskabet giver betydelige fordele for både patienter og sundhedssystem.

Øvrige spændende projekter

Analyse af lægemiddelindustriens finansiering af australske patientgrupper før og under COVID-19-pandemien

Det er blevet mere almindeligt, at lægemiddelvirksomheder finansierer patientgrupper. Der kan ligge potentielle interessekonflikter, idet patientgrupper repræsenterer patienters og deres pårørendes interesser, samtidig med at lægemiddelvirksomheder finansierer patientgrupper for de sygdomme, som de sælger behandling imod. Trods begge parter har interesse i at udvikle effektive nye behandlinger, så kan lægemiddelvirksomhedernes interesse for god indtjening konflikte med patienternes interesser.

Evidens for apotekspraksis

Nyt fra forskning i apotekspraksis fra hele verden – med fokus på apotekets rolle

Dette studie, der er udført af forskere og sundhedsmyndigheder i Australien, Storbritannien og Indonesien, beskriver lægemiddelindustriens finansiering af australske patientgrupper før og under COVID-19-pandemien og sammenligner betalingerne med en tidligere analyse af betalinger i perioden 2013-2016. En analyse blev udført på 133 offentlige rapporter fra Medicines Australia, lægemiddelindustriens brancheforening, fra januar 2017 til december 2021. Rapporterne viser alle de betalinger, som medlemsvirksomheder har foretaget til patientgrupper.

Fra 2017 til 2019 leverede 30 lægemiddelvirksomheder 963 sponsorater til 186 patientgrupper. I 2020-2021 leverede 27 lægemiddelvirksomheder 580 sponsorater til 163 patientgrupper. Det viste sig at den samlede finansiering til patientgrupper fra 2019 steg under pandemiårene. De kliniske områder for de tre patientgrupper, der modtog mest finansiering i 2020-2021, var kræft, muskuloskeletale lidelser og øjensygdomme. I de foregående år var det patientgrupper for kræft og muskuloskeletale lidelser, der modtog mest finansiering.

Viden, holdninger og adfærd hos sundhedsprofessionelle og borgere i forhold til håndtering af medicinsk emballageaffald i Singapore

Sundhedssektoren udgjorde 5 % af det globale CO₂-fodaft tryk i 2017 i form af medicinsk affald. Ikke-farligt affald som papkasser og emballagematerialer udgør 85 % af det globale medicinske affald, hvilket gør korrekt håndtering af medicinsk affald essentiel. Singapore har ingen specifikke anbefalinger til bortskaffelse af ikke-farligt medicinsk affald. Dette studie undersøger viden, holdninger og adfærd hos sundhedsprofessionelle og borgere vedrørende håndtering af medicinsk emballageaffald i Singapore. En bedre forståelse af disse aspekter kunne hjælpe til at udarbejde en strategi for bedre håndtering og bidrage til at gøre Singapore til et land med nulspild.

Sundhedsprofessionelle og borgere deltog i to separate anonyme spørgeskemaer, der omfattede viden, holdninger og adfærd vedrørende håndtering af medicinsk emballageaffald. Data blev analyseret deskriptivt.

613 deltog i undersøgelse, hvoraf 213 (34,7 %) var sundhedsprofessionelle, og 400 (65,3 %) var borgere. De fleste af de sundhedsprofessionelle var kvinder (85,4 %), hvor farmaceuter udgjorde størstedelen (42,3 %), efterfulgt af sygeplejersker (32,9 %), apoteksteknikkere (20,2 %) og læger (4,7 %). Blandt borgerne var 65,8 % kvinder, heraf havde 69,5 % taget medicin i lang tid, og 30,5 % havde ikke. Sundhedsprofessionelle og borgerne havde en median vidensscore på 1,00 ud af en maksimal score på 3.

Resultaterne indikerer positive holdninger til håndtering af medicinsk emballageaffald, selvom 56,2 % af de sundhedsprofessionelle og 54,3 % af borgerne angav, at de smider medicinsk emballageaffald ud i almindelige affaldsbeholdere. Barriererne for korrekt håndtering af medicinsk emballageaffald inkluderer manglende genbrugscontainere, genbrugscontainerne er svære at komme til og utilstrækkelig viden om affaldshåndtering. Ikke desto mindre udtrykte 94,1 % af de sundhedsprofessionelle og 98,5 % af borgerne vilje til at genbruge medicinsk emballageaffald. Studiet viser, at genbrug kan forbedres ved at øge den generelle viden gennem kampagner og uddannelsesmaterialer.

Influencere på Instagram – evaluering af kvaliteten af posts om vægttab

Forskning viser, at sociale medier kan have skadelige virkninger på brugernes kropsbillede, hvilket kan føre til psykiske sundhedsproblemer og spiseforstyrrelser. Misinformation er en voksende bekymring, og influencere påvirker i høj grad deres følgere.

Evidens for apotekspraksis

Nyt fra forskning i apotekspraksis fra hele verden – med fokus på apotekets rolle

Dette britiske studie undersøger kvaliteten af posts om væggtab fra influencere på Instagram. Forskerne analyserede posts med råd om væggtab fra fem influencere for at undersøge, om influencerne postede inden for rammerne af deres kvalifikationer, om deres råd var understøttet af evidens, om referencerne blev brugt korrekt, og om informationen stemte overens med officielle sundhedsvejledninger. Retningslinjer fra NHS (National Health Service) og NICE (National Institute for Health and Care Excellence) blev brugt som sammenligningsgrundlag. Når indlæg ikke stemte overens med officielle sundhedsvejledninger, brugte forskerne PubMed, Google Scholar og Google til at søge efter relevant grå litteratur.

Studiet viste, at der var en tydelig mangel på referencer og evidensbaserede påstande, at en betydelig mængde information ikke stemte overens med officielle sundhedsvejledninger, og at influencere postede uden at have de rette kvalifikationer og uden at fraskrive sig ansvaret. Der kunne ikke identificeres en klar tendens mellem influencernes kvalifikationsniveau og kvaliteten af deres indlæg. Generelt viser den svingende kvalitet i indlæggene, at der er et stort behov for øget uddannelse inden for kritisk læsning af online sundhedsråd. Derudover skal sundhedsprofessionelles rolle i at beskytte patienter mod misinformation online nøje overvejes og revurderes regelmæssigt for at imødekomme den hastige udvikling på disse platforme.